

32. Щербань О.Д. Визначення інвестиційної активності українських підприємств / О.Д.Щербань // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – №2. – С.160-165.

33. Ястремська О.В. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади / О.М. Ястремська. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 488 с.

Надійшла до редакції 19.09.2016 р.

Д.А. Самодурова

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні тема інвестиційної діяльності підприємств викликає у вчених активний інтерес. Це пов'язано з тим, що в сучасних економічних умовах підприємства не можуть існувати та розвиватися лише за рахунок власних коштів. Ряд виробничих проблем підприємств, таких як застарілі виробничі потужності, відсутність інновацій у виробництві, неконкурентоспроможність більшої частини вітчизняної промислової продукції, потребують залучення інвестиційних ресурсів. Характеристика інтенсивності інвестицій визначає інвестиційну активність підприємства.

Слід зазначити, що в існуючих дослідженнях відсутнє єдине трактування поняття «інвестиційна активність». Деякі автори перетинають його із суміжними поняттями, такими як «інвестиційний потенціал», «інвестиційні ресурси». На даному етапі недостатньо уваги приділяється сутності цього поняття, аналізу показників та методів оцінки, динаміці інвестиційної активності підприємств.

Проблематиці інвестиційної активності присвячено праці таких науковців, як О. Богуцька, Н. Брюховецька, І. Булеєв, В. Буров, Є. Виборова, Є. Казакевич, Н. Клімова, Т. Коритько, О. Кравченко, І. Ройзман, Л. Паштова, В. Плужніков, Л. Салімов, Д. Соколов [2-15] та ін. (табл. 1).

Найбільш відповідним є трактування Л.Салімова: «Інвестиційна активність – фактичний результат складної динамічної взаємодії, з одного боку – можливостей інвестування, з іншого – рівня

© Д.А. Самодурова, 2016

ймовірності досягнення заданої кінцевої мети інвестиційної діяльності» [14].

Таблиця 1

**Підходи до визначення економічної категорії
«інвестиційна активність»**

Автор	Визначення
Є. Казакевич [7]	Інвестиційна активність є сукупністю власних фінансових можливостей і можливостей залучення зовнішніх фінансових ресурсів
І. Ройзман [13]	Інвестиційна активність регіону – розвиток й інтенсивність інвестиційної діяльності в регіоні, що характеризується обсягом і темпами залучення інвестицій в основний капітал регіону
Н. Клімова [8]	Інвестиційна активність – це ступінь інтенсивності процесів інвестування в рамках регіону, що враховує ресурсні та реалізовані інвестиційні можливості регіональної економічної системи
Д. Соколов [15]	Інвестиційна активність – обсяг, темпи зростання й ефективність використання інвестиційних ресурсів
Л. Паштова [11]	Інвестиційна активність – динаміка розміру та структури інвестицій
Л. Салімов [14]	Інвестиційна активність – це ступінь мінливості інвестиційної діяльності. Інвестиційна активність є фактичною реалізацією наявного потенціалу з урахуванням рівня інвестиційних ризиків

На сучасному етапі інвестиційна активність – це взаємодія внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності підприємств, де внутрішні фактори – можливості інвестування, зовнішні – інвестиційний процес та інвестиційний клімат. Інвестиційний клімат – баланс інвестиційної привабливості та інвестиційних ризиків.

Метою статті є узагальнення теоретичних аспектів інвестиційної активності, аналіз стану показників цієї економічної категорії на підприємствах України.

Для аналізу інвестиційної активності підприємств слід дотримуватися таких етапів:

- підготовка інформаційної основи аналізу;
- попередній аналіз;
- оцінка зовнішнього середовища; оцінка ринку, факторів, що визначають інвестиційну активність тощо;
- аналіз вільних власних ресурсів; оцінка потенціалу розвитку підприємства;
- аналіз перспективної економічної стійкості;

формування комплексного висновку про інвестиційну активність підприємства;
порівняльний аналіз інвестиційної активності підприємства [6].

Показники оцінки інвестиційної активності дозволяють визначити інтенсивність й ефективність інвестиційної діяльності підприємств, рівень його інвестиційної активності. У табл. 2 наведено найбільш поширені з них [12].

Таблиця 2

Показники оцінки інвестиційної активності підприємств

Показник	Формула для розрахунку	Економічний зміст
1	2	3
Динаміка чистих інвестицій в основні фонди.	$CI = BI - AB$, де BI – сума валових інвестицій підприємства за звітний період (загальний обсяг інвестованого капіталу); AB – сума амортизаційних відрахувань за звітний період	Показник динаміки чистих інвестицій відображає економічний розвиток підприємства за звітний період. Якщо сума чистих інвестицій є додатною, то це свідчить про те, що інвестиційна діяльність підприємства забезпечує його економічне зростання
Коефіцієнт інвестиційної активності	$K_{i.a.} = (НЗБ + ДВвМЦ + ДВФ) / НА$, де $НЗБ$ – вартість необоротних активів у вигляді незавершеного будівництва за звітний період; $ДВвМЦ$ – вартість дохідних вкладень у матеріальні цінності за звітний період; $ДВФ$ – вартість довгострокових фінансових вкладень за звітний період; $НА$ – загальна вартість необоротних активів за звітний період	Характеризує лише швидкість оновлення необоротних активів, але не враховує інвестиції в оборотний капітал та залучення джерел інвестування
Коефіцієнт потреби інвестицій в оборотний капітал (показник збалансованого зростання К. Уолша)	$E = R / (G \times T)$, де E – чисельне значення показника збалансованого зростання; R – частка чистого прибутку у виручці підприємства; G – темп зростання виручки; T – частка оборотних активів у виручці	Коефіцієнт базується на аналізі тільки одного внутрішнього показника, не враховуючи амортизаційні відрахування. Аналізує тільки інвестиції, спрямовані на поповнення оборотного капіталу

Закінчення табл. 2

1	2	3
Коефіцієнт зносу основних фондів	$K_{\text{внб}} = V_{\text{оз(нао)}} / V_{\text{н(нр.п.)}$, де $V_{\text{оз(нао)}}$ – вартість основних засобів, які вибули протягом року; $V_{\text{н(нр.п.)}}$ – початкова вартість основних засобів на початок року	Відображає, якою мірою амортизовані основні засоби, тобто як профінансована здатність їх майбутньої заміни. Об'єктивну оцінку цьому коефіцієнту дає порівняння даного значення на підприємстві із середнім значенням коефіцієнта зносу в галузі загалом
Коефіцієнт надходження загальний	$K_{\text{нз}} = V_{\text{оз(нао)}} / V_{\text{н(к.р.)}$, де $V_{\text{оз(нр.п.)}}$ – вартість основних засобів, які надійшли протягом року; $V_{\text{н(к.р.)}}$ – початкова вартість основних засобів на кінець року	Показує інтенсивність оновлення основних засобів. Низькі темпи оновлення основних засобів змушують підприємство підвищувати ефективність власних джерел фінансування інвестицій в основний капітал
Коефіцієнт вибуття основних засобів	$K_{\text{внб}} = V_{\text{оз(нао)}} / V_{\text{н(нр.п.)}$, де $V_{\text{оз(нао)}}$ – вартість основних засобів, які вибули протягом року; $V_{\text{н(нр.п.)}}$ – початкова вартість основних засобів на початок року	Показує інтенсивність вибуття основних засобів. Цей показник розглядається разом із коефіцієнтом оновлення основних засобів. Якщо рівень вибуття перевищує оновлення, то це є одним із проявів інвестиційної кризи підприємства

Найефективнішим в оцінці інвестиційної активності підприємства є показник динаміки чистих інвестицій, що визначає загальний рівень економічного розвитку підприємства.

Методи оцінки інвестиційної активності підприємства можна поділити на 4 основні групи (табл. 3).

На прикладі рангового методу проаналізуємо інвестиційну активність вітчизняних підприємств за окремими видами промислової діяльності, динаміку та структуру фінансових джерел інвестування [10] (табл. 4, рис. 1).

Таблиця 3

Методи оцінки інвестиційної активності підприємства

Метод	Пояснення
Балансовий	Вимірювання пропорцій у вартісній та натуральній формах, полягає у зіставленні врівноважуючих один одного показників
Структурно-індексний	Багатофакторне відображення обсягів, динаміки та ефективності інвестицій. Базується на комплексній оцінці
Ранговий	Базується на створенні інформації за виділеними ознаками. Аналізує відносні показники, що характеризують динаміку змін
Експертний	Застосовується тоді, коли інші методи вимірювання інформації неможливі. Має високий ступінь суб'єктивізму

Таблиця 4

Капітальні інвестиції за окремими видами промислової діяльності, млн грн / % [16]

Вид промислової діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Промисловість	55384,4 / 100	78725,8 / 100	91598,4 / 100	97574,1 / 100	86242,0 / 100	87656,0 / 100
Добувна промисловість	15261,1 / 27,6	22097,7 / 28,1	22293,5 / 24,3	21624,8 / 22,6	20010,6 / 23,2	18466,3 / 21,1
Переробна промисловість	30151,9 / 54,4	42161,3 / 53,6	42276,8 / 46,1	44717,9 / 46,8	42474,4 / 49,2	46219,1 / 52,7
Харчова промисловість	8510,2 / 15,4	12061,5 / 15,3	13279,7 / 14,5	14941,3 / 15,6	13486,7 / 15,6	13548,5 / 15,5
Легка промисловість	479,9 / 0,9	539,4 / 0,7	371,6 / 0,4	481,5 / 0,5	623,0 / 0,7	987,0 / 1,1
Виробництво з деревини, виробництво паперу	1387,1 / 2,5	3596,4 / 4,6	2258,4 / 2,5	2433,9 / 2,5	2011,8 / 2,3	4031,1 / 4,6
Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	1418,4 / 2,6	1602,5 / 2,0	1237,5 / 1,3	674,6 / 0,7	534,2 / 0,6	579,6 / 0,7
Хімічна та нафтохімічна промисловість	2440,6 / 4,4	2767,7 / 3,5	3436,6 / 3,7	2653,6 / 2,8	2174,6 / 2,5	1679,7 / 1,9
Виробництво фармацевтичної продукції	565,7 / 1,0	802,5 / 1,0	824,2 / 0,9	1073,0 / 1,1	1413,2 / 1,6	1622,8 / 1,8
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	3801,7 / 6,9	4241,3 / 5,4	3790,0 / 4,1	4231,7 / 4,3	3989,0 / 4,6	3817,7 / 4,3
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	6695,4 / 12,1	9787,0 / 12,4	9227,8 / 10,1	10875,0 / 11,1	11833,6 / 13,7	12470,0 / 14,2
Виробництво комп'ютерів	227,9 / 0,4	408,7 / 0,5	501,0 / 0,5	194,5 / 0,2	224,5 / 0,3	420,8 / 0,5
Виробництво електричного устаткування	663,5 / 1,2	632,7 / 0,8	673,4 / 0,7	1000,3 / 1,0	601,7 / 0,7	584,8 / 0,7
Машинобудування	1581,7 / 2,8	2162,2 / 2,7	2781,5 / 3,0	2132,1 / 2,2	2020,8 / 2,3	1945,4 / 2,2
Виробництво автотранспортних засобів	1680,2 / 3,0	2422,7 / 3,1	2815,4 / 3,1	3122,9 / 3,2	2627,7 / 3,0	3332,1 / 3,8
Інші види переробної промисловості	699,6 / 1,3	1136,7 / 1,4	1079,7 / 1,2	903,5 / 0,9	933,6 / 1,1	1199,6 / 1,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	9971,4 / 18,0	14466,8 / 18,4	27028,1 / 29,5	31231,4 / 32,0	23757,0 / 27,5	22970,6 / 26,2

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій за окремими видами промислової діяльності

Аналіз капітальних інвестицій свідчить про те, що в середньому в останні роки зросла частка інвестицій у переробну промисловість, а натомість частка інвестицій у добувну промисловість та розподілення електроенергії, газу і води зменшилася. Загалом до 2013 р. включно спостерігалось зростання інвестиційної активності, а у 2014-2015 рр. – її спад, що вказує на наявність проблем фінансування інвестиційної діяльності підприємств в Україні (табл. 5, рис. 2).

Таблиця 5

Динаміка та структура капітальних інвестицій підприємств в Україні за джерелами фінансування, млн грн / %

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього	180575,5/ 100	241286,0/ 100	273256,0/ 100	249873,4/ 100	219419,9/ 100	273116,4/ 100
у т.ч. за рахунок:						
коштів державного бюджету	10223,3/ 5,7	17376,7/ 7,2	16288,3/ 6,0	6174,9/ 2, %	2738,7/ 1,2	6919,5/ 2,5
коштів місцевих бюджетів	5730,8/ 3,2	7746,9/ 3,2	8555,7/ 3,1	6796,8/ 2,7	5918,2/ 2,7	14260,0/ 5,2
власних коштів підприємств та організацій	111371,0/ 61,7	147569,6/ 61,1	171176,6/ 62,6	165786,7/ 66,3	154629,5/ 70,5	184354,3/ 67,5

кредитів банків та інших позик	22888,1/ 12,7	36651,9/ 15,2	39724,7/ 14,5	34734,7/ 13,9	21739,3/ 9,9	20740,1/ 7,6
коштів іноземних інвесторів	3723,9/ 2,1	5038,9/ 2,1	4904,3/ 1,8	4271,3/ 1,7	5639,8/ 2,6	8185,4/ 3,0
коштів населення на будівництво житла	18885,9/ 10,4	17589,2/ 7,3	22575,5/ 8,3	24072,3/ 9,6	22064,2/ 10,0	31985,4/ 11,7
інших джерел фінансування	7752,5/ 4,3	9312,8/ 3,8	10030,9/ 3,7	8036,7/ 3,2	6690,2/ 3,0	6674,7/ 2,4

Отже, у 2014 р. різко знизився рівень інвестиційного фінансування, більш за все з боку державного бюджету й ускладнився доступ до кредитних інвестиційних ресурсів. У 2015 р. ці показники знову почали зростати, але вагомою часткою все ж такі є власні кошти підприємств.

Висновки. У результаті аналізу підходів до визначення сутності категорії «інвестиційна активність» її визначено як сукупність власних можливостей, темпів і можливостей залучення зовнішніх інвестицій з урахуванням інвестиційних ризиків.

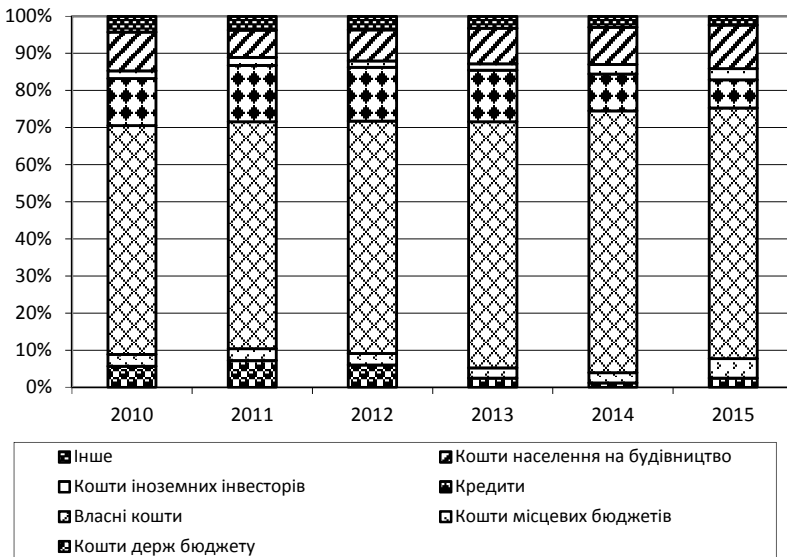

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій підприємств за джерелом фінансування

Інвестиції відіграють важливу роль в економічному розвитку країни, нарощуванні економічного потенціалу країни, що, у свою чергу, сприятливо позначається на діяльності підприємств. Встановлено, що інвестиційна діяльність на всіх рівнях потребує активізації. Подальші дослідження слід спрямовувати саме на пошук методів стимулювання інвестиційної активності та мінімізації інвестиційних ризиків.

Література

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А.Бланк. – К.: Ника-центр, 2001. – 448 с.
2. Богуцька О.А. Облігаційна позика як джерело інвестиційної активності підприємств / О.А. Богуцька / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – К., 2015. – С. 31-42.
3. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Економіка промисловості. – 2009. – №1. – С. 110–117.
4. Булеев И.П. Конкурентоспособность товара, экспортный потенциал предприятий как основные факторы развития экономики / И.П. Булеев, Е.И. Булеев; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – С. 34–50.
5. Буров В.Ю. Понятие «инвестиционная активность» и ее состояние на современном этапе / В.Ю. Буров // Вестник-экономист. – 2012. – №3.
6. Выборова Е.Н. Методологические аспекты финансового анализа: особенности оценки инвестиционной активности организаций / Е.Н. Выборова, Э.А. Салыхова // Аудитор. – 2013. – №11.
7. Казакевич Е.А. Формирование инвестиционного климата в урбанизированном промышленном комплексе (методический аспект) : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / Казакевич Е.А. – Новосибирск, 2002. – 175 с.
8. Климова Н.И. Научные основы формирования инвестиционного рынка / Н.И. Климова. – Уфа, 1991. – 27с.
9. Коритько Т.Ю. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств України / Т.Ю. Коритько // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 3(45). – С. 141-146.

10. Кравченко О.В. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств в Україні / О.В. Кравченко // Ефективна економіка. – 2014. – №8.

11. Паштова Л. Г. Формирование многоуровневой инвестиционной политики как фактор обеспечения экономической безопасности: дис. ... д.э.н.: спец. 08.00.05 / Л.Г. Паштова. – М., 2001. – 351 с.

12. Плужников В.Г. Анализ существующих методов оценки инвестиционной активности предприятия / В.Г. Плужников, В.Н. Смагин, С.А. Шикина // Экономический анализ: теория и практика. – 2015. – №2. – С. 2–10.

13. Ройзман И.И. Комплексная оценка инвестиционной привлекательности и инвестиционной активности российских регионов: методика определения и анализ взаимосвязей / И.И. Ройзман, И.В. Гришина, А.Г. Шахназаров // Инвестиции в России. – 2011. – №4. – С. 5-16.

14. Салимов Л.Н. Сущность инвестиционной активности и ее значение в управлении региональной экономикой / Л.Н. Салимов // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – №9. – С. 83–88.

15. Соколов Д.В. Активизация инвестиционной деятельности инструментами региональной экономической политики / Д.В. Соколов. – М : РГБ, 2003. – 223 с.

16. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Надійшла до редакції 09.12.2016 р.